

MEHMET ALİ
İŞ BERKMAN

Dünyasında
Yarım
Yüzyıl

Remzi Kitabevi

MEHMET ALİ BERKMAN liseyi İstanbul Erkek Lisesi'nde bitirdi. Yüksek öğrenimini ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi Sanayi Yönetimi Bölümü'nden BS derecesi alarak tamamladı, daha sonra Türk Eğitim Vakfı bursiyeri olarak gittiği ABD Syracuse Üniversitesi'nden "Operations Research" konusunda yoğunlaşan eğitimiyle MBA derecesi aldı.

1972 yılında Koç Burroughs şirketinde Bilgisayar Programcısı olarak iş hayatına başlayan Mehmet Ali Berkman, 1975-2001 yılları arasında Koç Topluluğu şirketlerinde sırasıyla Mako Elektrik Sanayi A.Ş., Uniroyal A.Ş., Döktaş Dökümcülük Sanayi A.Ş., Artesis A.Ş. ve Arçelik A.Ş.'de Genel Müdürlük görevlerini yaptıktan sonra 2001 yılında Koç Holding'in İnsan Kaynakları ve Endüstri İlişkileri başkanlıklarını üstlendi. Koç Topluluğu ilkesi gereği 2004 yılında emekli oldu.

Aynı yıl Akkök Holding İcra Kurulu Başkanlığını üstlendi. Akkök Holding Yönetim Kurulu üyeliğiyle birlikte topluluk şirketlerinden Aksa, Akenerji, Akkim ve Aktek Yönetim Kurulu başkanlıklarını yürüten Mehmet Ali Berkman, ABD'li Dow Chemical şirketiyle gerçekleştirilen ortaklığı yönetti ve ülkemiz için stratejik önemi olan karbon elyaf üretimine katkı sağladı. Mehmet Ali Berkman on yedi yıl hizmet ettiği Akkök Holding'den kendi isteğiyle 2022 yılı başında emekli oldu.

1972'de Milli Prodüktive Merkezi tarafından "Yılın İşvereni" seçildi. Ayrıca, 1997 yılında *Para Dergisi* tarafından "Genç Yönetici ve İş Adamları Derneği" iş birliğiyle düzenlenen "Türkiye'nin En İyi 50 Yöneticisi" değerlendirmesinde "En İyi Yönetici" ve 1998 yılında *Dünya* gazetesi, *NTV* ve *Ekonomi* dergisi tarafından "Yılın Profesyonel yöneticisi" olarak seçildi. 1998'de ODTÜ ve 1999 yılında Ege Üniversitesi tarafından üniversitelere yapmış olduğu katkılardan dolayı "Üstün Hizmet Belgesi" verildi.

Mehmet Ali Berkman evli ve biri kız, biri erkek iki çocuk ve biri kız biri erkek iki torun sahibidir.

MEHMET ALİ BERKMAN

İş Dünyasında Yarım Yüzyıl

Remzi Kitabevi

İŞ DÜNYASINDA YARIM YÜZYIL / Mehmet Ali Berkman

© Remzi Kitabevi, 2023

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Nuri M. Çolakođlu

Düzeltili: Özlem İşbilir

Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2155-5

BİRİNCİ BASIM: Eylül 2023

Kitabın basımı 3000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İçindekiler

Önsöz, 7

I. BÖLÜM

Ailemizin Kökleri, Çocukluk, Ergenlik ve Eğitim Dönemi, 15

II. BÖLÜM

Çocuklar , 31

III. BÖLÜM

Çalışma Hayatında İlk Durak, 46

IV. BÖLÜM

İlk Sanayi Deneyimi, 52

V. BÖLÜM

Koç Holding’de Üçüncü Durak, 65

VI. BÖLÜM

Otomotiv Yan Sanayindeki İkinci İşim, 74

VII. BÖLÜM

Ustalık Yılları (1994-2001), 86

VIII. BÖLÜM

Koç Holding’in Üst Basamaklarında İnsan Kaynakları ve Stratejik Planlama Başkanlıkları, 129

IX. BÖLÜM

Yeni Bir Zorlu Görev, 153

X. BÖLÜM

Öneriler ve Dersler, 196

Kişi Adları Dizini, 205

Önsöz

Eşim, çocuklarım, arkadaşlarım, özellikle yüz yıllık genç Türkiye Cumhuriyeti'nin özel sektöründe geçirdiğim yarım asra yakın dönemde yaşadıklarımı, birikimlerimi, başarılarımızı paylaşmanın önemini sürekli olarak hatırlatıyorlar ve bunun için beni teşvik ediyorlardı. Yöneticilik yaparken hem deneyimlerimi ve önerilerimi paylaşmak ve kayda geçirerek arkamda aileme, çocuklarıma, torunlarıma bırakmak hem de iş hayatına yeni başlayacak genç yöneticilere örnek olması açısından bu hatıratı yazmayı ben de çok istiyordum. Yoğun çalışma dönemini tamamladıktan iki yıl sonra, pandemiye de fırsat bilerek yazmaya başladım.

Bu kitapta genç Cumhuriyetimizin yüzüncü yılını kutlarken okuyucularla kendi hikâyemi paylaşmak istedim. Çünkü bu hikâyeye benim de sekseninci yaşımı sürdüğüm bu dönemde ülkemizin sanayi hayatının yaklaşık yarım asrına ışık tutuyor. Bunun otuz iki yılı Cumhuriyetimizle yaşıt ülkemizin en büyük özel sektör kuruluşu Koç Topluluğu'nda, kalan süresi benim doğduğum tarihte kurulan Akkök Holding'de geçti. Koç Topluluğu'nda Koç Burrouhgs şirketinde bilgisayar programcısı olarak başladığım iş hayatım, Mako Elektrik Sanayi, Uniroyal, Döktaş ve Arçelik Genel Müdürlüklerinden sonra, Koç Holding'in Stratejik Planlama ve İnsan Kaynakları Başkanlıkları görevlerini gerçekleştirerek altmış yaş kuralı nedeniyle emeklilikle sona erdi. Geçtiğimiz yıl dayanıklı tüketim sektöründe ABD'li Whirlpool şirketinin Avrupa operasyonunun satın alınmasıyla bizi dünyanın iki numarası seviyesine yükselten Arçelik'teki Genel Müdürlüğüm döneminde gerçekleştirdiklerimiz, iş dünyasının en önemli yayınlarından olan *Harvard Business Review*'ün Eylül 1997 sayısında Arçelik'i ülkemizdeki ilk vaka analizi olarak seçmesiyle sonuçlandı. Bu olay benim Koç Holding dönemindeki iş hayatımın en önemli başarısıydı. Koç Holding'deki başkanlık döneminde Cisco şirketiyle birlikte gerçekleştirdiğimiz elektronik dönü-

şüm ve insan kaynaklarında işe alımdan terfi ve ödüllendirmeye kadar pek çok şeyi içeren reformları tüm topluluk şirketlerinin yeknesak bir yapıya kavuşmasını sağlamıştır. Geleceğin liderleri olabilecek genç yöneticilerimize yönelik olarak Koç Üniversitesi ile birlikte planladığımız eğitim programı kapsamında yetişen üst düzey yöneticiler, sonraları iş hayatında aldıkları sorumluluklarla ülkemizin sanayiine yön vermişlerdir. Gerçekleştirdiğimiz her iki konu da otuz iki yıllık Koç Holding Grubu'ndaki çalışma döneminin iki önemli başarısıydı.

İş hayatımın Akkök Holding'de geçirdiğim on yedi yıllık ikinci döneminde gurur duyduğum iki konu var. Bunun ilki Akkök Holding'de kurumsallaşmayı başarmamızdır. İkinciyse, kendi konusunda dünyanın en büyüğü olan, Akkök Holding bünyesindeki Aksa Akrilik A.Ş.'nin çok stratejik bir malzeme olan ve dünyada sadece yedi ülkede üretilen karbon elyafı üretmeyi başarmış olmasıdır. Bu başarı daha sonra kimya sektöründe dünyanın en büyüklerinden biri olan ABD'li DowChemical şirketiyle yapmış olduğu ortaklıkla sonuçlanmış ve DowAksa, ülkemizin ürettiği insansız hava araçlarının tedarikçisi olma başarısını göstermiştir.

Yıllardır ailem, çocuklarım, arkadaşlarım ve yakın çevrem böyle bir otobiyografinin sadece kendim ve ailem için bir hatıratın ötesinde, Cumhuriyetimizin yarım asırlık toplumsal ve sanayi gelişiminin bir örneği olarak kayda geçmesinin önemine işaret ediyorlardı. Koç Holding'in kurucusu rahmetli Vehbi Koç bizlere mutlaka yanımızda bir hatıra defteri ile fotoğraf makinesi bulundurmamızı öğütlerdi. Kendisi bunu çok iyi yapardı. Birlikte Kahire'ye yaptığımız bir seyahatte ertesi gün yapılacak bir toplantının hazırlığını yaparken çantasından klasik yarım kapaklı pembe bir dosya çıkarmış ve görüşme yapacağımız kişiyle yıllar önce yaptığı görüşmeye ilişkin notları paylaşmıştı. İlginç olan ise notlar arasında o kişinin ailesiyle ilgili detayların bile yazılı olmasıydı. Ben de bu öğüdü yerine getirmeye çalıştım ama disiplinli ve çok sistematik olamadım. Bununla beraber, önemli seyahatler ile iş hayatındaki önemli toplantılara dair ve yönetim kurullarında uygulamalara yönelik çok önemli kararlara ilişkin bir kısım evrakı saklamıştım. Diğer taraftan Alize Dinçök benden habersiz olarak bir ajansı görevlendirerek, Akkök Holding'deki çalışma dönemine ait basında çıkan hemen her şeyi fotoğraflarıyla birlikte, kayıt altına almış. Akkök Holding'den ayrı-

larken bana verilen hediyelerin en kıymetlisi bu kitap olmuştur. Akkök Holding'le ilgili konuları ansiklopedi boyutlarındaki bu paha biçilemez kitaptan faydalanarak hazırlama imkânım oldu.

Daha önce de belirttiğim gibi yoğun çalışma dönemini tamamlayıp emekli olduktan iki yıl sonra, evde çoğunlukla kapalı kaldığımız o zamanlarda yazmaya başladım.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu yıllarda baba tarafından dedem Kıbrıs'ta Limasol şehrinde, annem tarafından dedem ise Make-donya Köprülü'de bulunuyorlarmış. Ben hem anne hem de baba tarafından bugünkü Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışından ülkeye göç ederek kurulan bir ailenin ikinci nesli olarak ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan tam yirmi yıl sonra, babamın bir devlet kuruluşu olan Sümerbank'ın İplik ve Dokuma Fabrikası'nın bulunduğu Malatya'da memuriyet yaptığı dönemde doğmuşum.

Babamın ve annemin anavatana göçüyle başlayan benim hikâyem, ailelerin o günkü şartlarda hayata nasıl tutunduklarına, kısıtlı olanaklarla bizleri nasıl yetiştirdiklerine ve çıkan fırsatları hangi koşullarda nasıl değerlendirebildiklerine ilişkin bir yaşam örneğidir. Bu hikâye ile gençlere bir faydam dokunabilirse ne mutlu bana.

Bu kitapta yol boyunca ülkemizin siyasi ve ekonomik hayatında yaşanan yanlışlıklara rağmen şirketleri nasıl yürütebildiğimize örnek olması açısından gerçekleri hiç yorumsuz anlatmaya çalıştım. Arkadaş topluluklarında ne zaman siyaset konu edilse, yanlışlar dile getirilse bunun ancak siyasi hayata dahil olarak düzeltilebileceği imaları yapıldı. Bana göreyse iki karpuz bir kolda taşınmaz. Diğer taraftan olgunlaşmamış demokratik koşullara bağlı olarak siyasi hayatın aile hayatını da olumsuz etkilediğine şahit oluyorduk. Diğer taraftan, bence siyasi hayata girmenin koşulları arasında arkanızda kayda geçen bir başarı hikâyesinin olması da gerekir. Türkiye'nin kurucu yöneticilerinden sonraki demokratik dönemde sistemin yozlaşmasına bağlı olarak birçok askeri müdahale yaşadık ve ekonomi de bu müdahaleler dolayısıyla olumsuz etkilendi.

Diğer taraftan, çocukların eğitimi ve ailenin geçimi için gerekli olan kaynaklar önemlidir. Ailenin ve çocukların maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılanması önem sırasında hep ilk öncelikti. Bunlar olmadan siyasi hayatın çarkları arasında kaybolmanız kaçınılmazdır. Kanaatimce

maalesef ülkemiz şartlarında ikisinin birlikte yönetilmesi mümkün değildir. Bu savların tam tersi olarak siyasete atılanların kısa sürede zengin olmaları yozlaşmanın bir göstergesi sayılabilir. Bizim ailemizde hiç siyasetçi olmadığı gibi yakın tanıdıklarımızın olumsuz hikâyeleri de çok caydırıcı oluyordu. Aşağıya, Türkiye Cumhuriyeti'nin yüz yıllık siyasi hayatında yönetimin istikrarsızlığını gösteren bir paragraf ekleyerek Cumhuriyetimizin badireleri içerisinde hangi zorluklarla mücadele ettiğimizi de okuyucularla paylaşmak istedim.

Benim eğitim hayatına başladığım 1950 yılında çok partili siyasi hayata geçilmiş ve bu deneyim ilk on yılın sonunda askeri müdahale ile sona erdirilmişti. O dönemde Malatya'dan İstanbul'a göç etmiş bir ailenin ve bir devlet kuruluşunda memur olan bir babanın büyük şehre adaptasyonu mücadelesini verirken çektiği sıkıntıları bilen ve particiliğin aile içerisinde verdiği zararları yaşayan bir çocuk olarak, gördüğüm yanlışlıklara rağmen çaresiz kalmanın sebep olduğu içimdeki isyanı hep bastırmış ve siyasete bulaşmamayı her daim kendime telkin etmişimdir. Sırası gelmişken yönetimin sık değiştiğini ve askeri müdahaleleri göstermesi açısından 49 yıllık fiili çalışma hayatımda ülkemizi yöneten Cumhurbaşkanı ve Başbakanların bir listesini paylaştım. Amacım, siyasi istikrarsızlığı okuyucuya hatırlatarak bizlerin bu dönemde çok zor şartlarda çalışmış olduğumuzu göstermektir. Kısacası istikrarsız dönemler, sık değişen kurallar içerisinde gerçekleştirebildiklerimizin kıymeti daha iyi anlaşılacaktır.

Bu dönemde ülkemizi Cevdet Sunay ile başlayıp, Fahri Korutürk, Kenan Evren, Turgut Özal, Süleyman Demirel, Ahmet Necdet Sezer, Abdullah Gül ve Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere üçü asker kökenli yedi Cumhurbaşkanı yönetti. İş hayatına başladığım 1972 yılında Başbakan olarak Nihat Erim vardı ve 19 Temmuz 1980 tarihinde bir suikasta kurban gitti. Onu takiben 12 Mart muhtırası sonrası Mayıs 1972 ile 1973 tarihleri arasında partilerüstü bir hükümette Ferit Melen Başbakanlık yaptı. 1973-1974 arasında Başbakan Naim Talu'ydu. Takiben 1974 yılında Bülent Ecevit Başbakan oldu aynı yılın Kasım ayında hükümet azınlığa düştü ve Ecevit ayrılmak zorunda kaldı. Bülent Ecevit 1977, 1978 ve 1997 yıllarında da kısa süreli başbakanlıklar yaptı, Kıbrıs Çıkarması ve Abdullah Öcalan'ın Kenya'da yakalanıp Türkiye'ye getirilmesi onun zamanına rastlar. Daha sonra Sadi Irmak, Bülent Ulusu,

Turgut Özal, Yıldırım Akbulut, 1991-1996-1999 yıllarında üç dönem Mesut Yılmaz, Tansu Çiller, Necmettin Erbakan ve Abdullah Gül olmak üzere toplam 13 Başbakan görev aldı. Tüm bu dönemler boyunca farklı ekonomik politikalar, yasalar ve mevzuata uyum sağlamanın güçlüklerini okuyucunun takdirine bırakıyorum. Çok sayıda partinin gerektirdiği koalisyon hükümetlerinin verimsizliği ve iktidara gelenlerin bakanları, bürokratları ve en alt kademedeki memurlar dahil yaptıkları değişiklikler ve bunların sebep olduğu gereksiz bürokrasi, verimsizlik ve kayırmacılık ülkemizin gerçek potansiyelini olumsuz olarak etkilemiştir. Son olarak 9 Temmuz 2018 tarihinde yapılan referandum sonucunda Türkiye tüm kararların tek kişiye bağlandığı Cumhurbaşkanlığı Yönetim Sistemi'ne geçiş yaptı.

Kısaca, çok partili demokratik sisteme geçtikten sonra, farklı siyasi partilerin, ekonomik politikaların, askeri darbelerin ve Türkiye'de çok sık değişen yönetim anlayışının içerisinde alınan kararların çerçevesinde, şirketlerimizi yönetmek durumunda kahyorduk. Bu istikrarsızlık yüz yıllık Cumhuriyet döneminde ülkemizin gerçek potansiyelini kullanamamasının en önemli nedenidir. Bu durum sadece ekonomide değil, eğitim ve siyaset alanında da ülkenin dünya sıralamasında alt sıralara doğru gerilemesinin özetidir. Parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı Yönetim Sistemine geçişin gerekçesi olarak da bu durum gösterilmiştir. Sonraki bölümlerde ağırlıklı olarak iş hayatımdaki süreci okurken en önemli faktör olarak dikkate alınması amacıyla bu açıklamayı yaparak devam etmek istedim.

Bu kitap bir hatırat olduğu için aynı zamanda ailemizin geçmişini eşim ve çocuklarımla hikâyesini, yaşantımızdaki kısa hikâyeler ve fotoğrafları da paylaştım. Burada bizleri çevreleyen sosyal, siyasi ve ekonomik şartlar çerçevesinde Mustafa Kemal Atatürk'ün kurmuş olduğu Cumhuriyetimizin çoğunluğunu oluşturan orta halli bir Türk ailesinin de yaşamından parçalar var. Zira, ülkenin hayatı, ülkenin insanlarının yaşantılarıyla etkileşim içerisinde. Bizler, aynı zamanda davranışlarımızla, yaşadıklarımızla, seçimle ülke yönetimini; ülke yönetimi de aldığı kararlarla bizi etkiliyor. Benim buradaki hikâyemin de bu etkileşim içerisinde bir örnek olacağını umuyorum.

Umarım Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci yüzyılında, kısa süre içerisinde yaşadığımız sıkıntıları aşarak bu ülkenin genç ve aydın insan-

larının potansiyelini kullanarak, birinci yüzyıldan aldığımız dersleri de dikkate alarak Atatürk'ün hayalindeki dünyada söz sahibi olan çağdaş Türkiye'ye ulaşacağız. Anılarımı hem okuyanları düşündürmek, hem de eşim, çocuklarım ve torunlarıma iyisiyle, kötüsüyle birlikte yaşadıklarımızı hatırlamaları amacıyla kayda almak istedim.

Ülkeme küçük de olsa bir katkı olursa ne mutlu bana.

Mehmet Ali Berkman

İstanbul, Eylül 2023

İş Dünyasında Yarım Yüzyıl

I. BÖLÜM

Ailemizin Kökleri, Çocukluk, Ergenlik ve Eğitim Dönemi

Göçmen Bir Ailenin Soyundan

Bu bölümde, doğuda Hazar Denizi, güneyde tüm Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Suudi Arabistan, batıda Avusturya ve kuzeyde Rusya'ya kadar genişleyip; sonra çökerek Anadolu topraklarına geri gelen yaklaşık bin yıllık Türk tarihinin son yüzyılında, bir Türk ailesinin kısa hikâyesini anlatacağım. Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüyle yeni doğan Türkiye Cumhuriyeti'nde on binlerce ailenin benzer hikâyeleri olduğu şüphesiz. Burada anlatacaklarımın bir taraftan ülkemizin potansiyeline, diğer taraftan verilen mücadele sonundaki kazanımlarımıza nasıl dört elle sarılmamız gerektiğine ilişkin bir örnek olacağına inanıyorum.

Ben, hem anne hem de baba tarafından aileleri göçmen olan Kifayet ve Enver Berkman çiftinin ilk çocuğu olarak Malatya'da dünyaya gelmişim. Mehmet Ali ismi bana iki dedemin adlarından esinlenerek verilmiş. Anne tarafım bugün bağımsız Kuzey Makedonya Cumhuriyeti sınırları içerisinde bulunan ve başkenti Üsküp olan ülkenin Vardar Nehri kıyısındaki Köprülü şehrinden Türkiye'ye göç etmiş. Köprülü'nün Roma İmparatorluğu dönemimdeki ismi Veles. Osmanlılar bu şehri 1395 yılında, Bizanslılardan almış. Osmanlı dönemindeki tarihine bakarsak şehirde Müslüman ve Hristiyan nüfus birlikte yaşıyor. 1765-66 yıllarında Sadrazam Köprülüzade Numan Paşa'nın büyük oğlu Hafız Ahmed Paşa, gittikçe genişleyen Müslüman toplumu için Köprülü'de büyük bir mescit ve mektep inşa ettirmiş. Tepedelenli Ali

Paşa burada 1880 yıllarında Sa'diyye Tarikatı adında bir tekke kuruyor. 1897-98 Selanik Vilayeti Salnamesi'nde^(*) Köprülü kazasının merkez ve 93 köyünde toplam 49.404 nüfusa sahip olduğu yazılmış. Bunların % 37'si Müslümanmış. Köprülü'de ayrıca Bektaşilerin ve Halvetiye Tarikatı'nın Karabaşkiye Kolu'nun birer tekkesi varmış. Büyük dedelerim Hasan ve Hüseyin, Bektaşi Tarikatı şeyhleriymişler. Osmanlı İmparatorluğu 1912-1913 yıllarında Yunanistan, Sırbistan, Bulgaristan ve Karadağ'dan oluşan Balkan Devletlerine karşı Birinci Balkan Savaşını kaybediyor. 1912 yılının sonbaharında Sırp ordusu Köprülü'yü ele geçiriyor.

Bunun sonucunda akdedilen Londra Anlaşması ile Osmanlı Devleti Midye-Enez hattının batısındaki tüm Rumeli topraklarını ve Girit Adası'nı kaybediyor. İkinci Balkan Savaşı'nda, Bulgarlar ilk savaşta kaybettikleri Makedonya'yı geri almak için ilk savaşdaki müttefiklerine karşı savaş açıyorlar ve bu sefer Romanya kuzeyden Bulgaristan'a giriyor. Aynı zamanda Osmanlı Devleti de Bulgaristan'a savaş açıyor ve Edirne ve Doğu Trakya'yı geri alıyor. Ancak Balkan Savaşları kaybedildikten sonra Müslümanlar hiçbir zaman çoğunluğu sağlayamadıkları toprakları terk etmek mecburiyetinde kalıyorlar.

Dedem Ali Vardar Bey bir süre sonra 1927 yılında ailesini toplayarak Anadolu'ya göç kararı almış. Yanlarında kaçırabildikleri bir miktar altın dışında her şeylerini, bütün arazilerini ve tüm varlıklarını terk etmişler. Bir akrabalarının daveti üzerine, önce ailenin en küçüğü olan annem Kifayet ve çocukların en büyüğü olan Behçet dayım, daha sonra da teyzem, iki numara İsmet ve küçük dayım İbrahim ile birlikte Adana'ya göç etmişler. Bugün hiçbiri hayatta değil. Annem o tarihte dört yaşındaymış, kendisini 8 Temmuz 2010 yılında 88 yaşındayken kaybettik. Biz o sırada eşim Jülide'nin beynindeki bir tümörün kontrolü amacıyla önce NewYork Presbyterian Hastanesi'ne, sonra Boston'da Harvard Üniversitesi'nin Brigham ve Women's Hastanesi'ne kontrol ve gerekirse ameliyat için gitmiştik. Boston'da bulunduğumuz sırada annemin ölüm haberi gelince cenazesine yetişmek üzere ertesi gün Türkiye'ye dönmüştük.

(*) Salname: Osmanlı Devleti'nde resmî ve özel kurumlar tarafından bir sene boyunca gerçekleşen olayları topluca özetleyen yazı

Anne tarafım oldukça varlıklıymış. Küçük dayım rahmetli İbrahim Vardar, Köprülü'de kalan arazileri geri alabilmek için bir bavul dolu su tapu ile birlikte yıllarca Türk Hükümetleri kanalıyla yürüttüğü hukuk mücadelesinden bir şey kazanamadı. Tek kazançları dedemin yanlarında kaçırabildiği altınlar sayesinde Adana'da bugünkü Güney Sana-yi Fabrikası'nın arsasının önemli bir kısmını satın almak olmuş. Fabrika yapılırken büyük eniştem Eftal Aşkın arsayı satmış ve geliri dört kardeş aralarında paylaşmış.

Baba tarafımız ise Kıbrıs'tan Türkiye'ye göç etmiş. Yaş sırasına göre büyük amcam Necmettin'den sonra babam Enver geliyor, halam Nezihe üçüncü çocuk, diğer amcam Nevzat ise ailenin en küçük çocuğu. Bugün onların hiçbiri hayatta değil. Babamın çok güçlü bir hafızası vardı. Onu annemin ölümünden yaklaşık altı ay sonra 2012 yılı başında 101 yaşındayken kaybettik ve son gününe değin zihni açıktı. Ölümünden yaklaşık bir buçuk saat önce Jülide ile birlikte ziyaretine gitmiştik. Jülide'ye, "Kifayet anneniz beni çağırıyor, Mehmet Ali sana emanet," demesi hiç hatırımdan çıkmıyor.

Baba tarafımın hikâyesi dedemin padişah Abdülhamit döneminde ülkeyi terk ederek Kıbrıs'a yerleşmesi ile başlıyor. Mehmet Zihni dedem Mühendishane-i Bahr-ı Hümayun (İmparatorluk Deniz Mühendishanesi) mezunu. Bugünkü İstanbul Teknik Üniversitesi'nin çekirdeği olan bir okul. Yani dedem Osmanlı İmparatorluğu döneminde, 1773 yılında III. Mustafa zamanında tersane ve donanımın geliştirilmesi amacıyla açılmış teknik okul mezunu. Büyük amcamın anlatımına göre dedeme 'Zihni' olan ikinci ismi okulun en başarılı öğrencisi olduğu için öğretmeni tarafından verilmiş. Dedem bahriye subayı olarak bu mektepten mezun olmuş. Yani bugününün makine mühendisi, çarkçbaşı olarak da nitelendirilen gemi makinisti.

Ancak, bu başarılı bahriye subayı muhtemelen Jön Türk hareketine katılan genç bir subay olduğu için takip ediliyormuş. Galatasaray'da, bugün Galatasaray Müzesi olarak kullanılan postaneye Selanik'teki dayısından gönderilen paketi almaya gittiğinde Padişah Abdülhamit'in hafiyeleri tarafından tevkif edilmiş. Bu konuda anlatılan, yargılanıp Yemen'e sürüldüğü ve oradan kaçıp Lübnan üzerinden Kıbrıs'a yerleştiği şeklinde.

Babamın Kıbrıs'tan Türkiye'ye Gelişi

Kıbrıs'ta Amerikan Koleji'ni bitiren babam, İngilizce ve Rumca biliyordu. Ancak, hayatını kazanabilmek için yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde daha fazla olanak bulmak ümidiyle 1930 yılında 20 yaşındayken Türkiye'ye gitmeye karar veriyor ve yanında bir miktar altınla birlikte Mersin'e geçiyor. O dönemde Adana'da çalışmakta olan büyük amcamın yanında kalmaya başlıyor. Türk vatandaşı olmadığı için iş bulmakta zorluk çekiyor. İki yıl süreyle yeni bir işe giremiyor. Amcam, Türk vatandaşlığına geçmenin beş yıl bekleme süresi gerektirdiğini söylüyor. Babamın da parası tükenmeye yüz tutunca Kıbrıs'a dönmeye karar veriyor.

Dönüş için Mersin'e gittiğinde Kıbrıs'tan tanıdığı iki arkadaşıyla karşılaşiyor. Onlara durumunu anlattığında içlerinden resmi makamlarla ilgisi olan birisi, böyle bir bekleme gereksiz olmadan Türk vatandaşlığına geçebileceğini söylüyor. Gereken evraklarla nüfus idaresine yaptığı müracaat olumlu olarak sonuçlanıyor ve kısa bir süre içerisinde babam Türk vatandaşlığını kazanıyor.

Adana'ya geri dönüyor ve Kemal İlkul adında bir iş insanının yanında çalışmaya başlıyor. Kemal İlkul'un eşi büyük amcamın eşi Ziyet yengemin teyzesiydi. Daha sonraki yıllarda Kemal İlkul'un Enver Paşa döneminde Türkiye Cumhuriyetlerinde gizli servis faaliyetlerinde çalışmış olduğunu öğrenmiştim. Dini bayramlarda Caddebostan'daki evlerinde onları ziyarete gittiğimizi hatırlıyorum. Dedem İstanbul'a geldiğinde birlikte de bir ziyaret yapmıştık.

Babam iki yıl süreyle Kemal İlkul'un yanında çalıştıktan sonra ithalat ağırlıklı işin tek başına altından kalkılamayacak bir yoğunluğa ulaşması dolayısıyla oradan ayrılıyor ve Tarsus'ta bir kiremit üreticisinin yanında muhasebeci olarak işe başlıyor.

Kayseri Dokuma Fabrikası'nda Muhasebeci

Ancak, bu fabrikada yapılan tüm çalışmalara rağmen üretim kalitesi tutturulamıyor ve babam işsiz kalıyor. Buna paralel olarak 1935 yılında Türkiye'nin en büyük dokuma fabrikası Sümerbank Kayseri Dokuma Fabrikası'nın bir iş ilanına müracaat ediyor ve orada muhasebe memuru olarak işe başlıyor. Kayseri Dokuma Fabrikası'nın açılışını İktisat vekili Celal Bayar Rusya'dan gelen misafirlerle birlikte yapıyor ve 1934'te

100. yılını kutlamakta olduğumuz Cumhuriyetimizde 50 yıl boyunca Türkiye'nin önde gelen sanayi kuruluşlarında önemli görevlerde bulunan Mehmet Ali Berkman, deneyim ve gözlemlerini bu kitapta topladı.

Türkiye'de ve ABD'de öğrenim gören Berkman, çalışma hayatına ülkemizin en büyük sanayi kuruluşu Koç topluluğunda başladı. Koç Burroughs şirketinden sonra, MAKO, UNİROYAL, DÖKTAŞ ve ARÇELİK şirketlerinin Genel Müdürlüklerini ve son olarak da Koç Holding karargâhında Stratejik Planlama ve İnsan Kaynakları başkanlıklarını yaptıktan sonra kurumsal ilke gereği emekliye ayrıldı. Ardından yoğun çalışma hayatını yine Türkiye'nin önde gelen köklü kuruluşlarından biri olan Akkök Holding'in CEO'su olarak sürdürmeye başladı.

Bu yarım yüzyıllık iş hayatında yönetiminde bulunduğu şirketlerde ülkemiz için yeni ve stratejik ürünlerin üretimlerini gerçekleştirdi ve hem görev aldığı şirketlerle hem de bireysel olarak ulusal ve uluslararası birçok ödülün sahibi oldu.

Bir iş adamı, iyi bir baba ve toplumsal ilişkiler içinde duyarlı bir kişi olarak ilginç deneyimlere sahip olan Mehmet Ali Berkman'ın bu kitabı, her yaşta tüm okurlar için de değerli bilgiler içeriyor.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2155-5

9 789751 421555

KDV'den muaftr